

Van Stuyvenberg naar de Wetstraat 16

Een derde onderhandelingsronde over het Gemeenschapsakkoord

door Marc PLATEL,

Dr. jur., Lic. Perswetenschappen
BRT-journalist.

★

Als iedereen maar een beetje goede wil toonde, dan zou men die vrijdag 17de februari snel rond zijn met de goedkeuring van het « Stuyvenbergprotocol ». En men was er blijkbaar gerust in : de Vlaamse partijvoorzitters hadden al een informele bijeenkomst met de Vlaamse pers gepland voor de zaterdagmiddag. Die ontmoeting zou nog moeten wachten tot de daaropvolgende woensdagmiddag (1). De goedkeuring van het Stuyvenbergprotocol, het « vademecum » zoals men het noemde, zou inderdaad een nieuwe onderhandelingsronde vragen die met heel veel moeite aansleepte tot de nacht van dinsdag op woensdag. Het Gemeenschapsakkoord, het Egmontpakt, was weer eens bijna te pletter gelopen op de Brusselse klippen. Het zou niet de laatste keer zijn : toen het akkoord begin juli in een wettekst moest worden omgezet, was het weer in en rond Brussel dat het misliep (2). De besprekingen in de Wetstraat 16 van 17 tot 21 februari waren echt niet zomaar « een intellectuele vingeroefening » (3), maar een derde onderhandelingsronde !

(1) De Wetstraat besprekingen hadden plaats

- vrijdag 17 februari vanaf 15 u.
- zaterdag 18 februari vanaf 14 u tot 0.1 u's nachts
- zondag 19 februari vanaf 19 u tot 0.1.15 u's nachts
- dinsdag 21 februari vanaf 16 u tot 0.3 u's nachts.

Al rond 19 u was eerste-minister Tindemans de pers komen meedelen « dat het paard de hindernis had genomen ».

(2) Dit keer ging het o.m. om de gevolgen van het eventueel ontslag van één van de leden van de Brusselse gewestelijke executieve, het zogenoemde vetorecht. Terzake had de eerste-minister na de Wetstraat-besprekingen van half februari uitdrukkelijk gezegd dat alles klaar en duidelijk op papier stond, dat men daar 2 bladzijden tekst over had !

(3) Uitdrukking gelanceerd door eerste-minister Tindemans naar aanleiding van het gesprek tussen de gewezen VU-senator Lode Claes en de toenmalige RW-staatssecretaris Moreau.

Een vergelijking tussen het Stuyvenbergprotocol en het uiteindelijke Wetstraatakkoord toont dat duidelijk aan. Het « Protocol » was met veel moeite en na lang aandringen op papier gezet: het was een beperkte samenvatting van de resultaten van de 23 vergaderingen op het Stuyvenbergkasteel. Het gaat om een dokument van 44 bladzijden, dat behalve die samenvatting ook nog de kaarten bevatte van de drie Egmontwijken, een voorstel van de PSC-er Gramme in verband met de procedure van beroep voor de gemeentelijke gemeenschapscommissies in Brussel en de 6 randgemeenten en tenslotte nog een vraag van de Staatssekretarissen om nadere preciseringen in verband met de organisatie van de provincieraadsverkiezingen in Brabant.

Dat het Stuyvenbergprotocol niet zomaar het ja-woord zou krijgen in de Wetstraat, kon men verwachten.

Dat het bijna een mislukking zou worden, was minder te verwachten. Na Stuyvenberg had men immers met zoveel woorden gezegd dat alle leemten in het Egmontpakt waren weggewerkt. De moeilijkheid was wel dat op het Stuyvenbergkasteel blijkbaar niet onmiddellijk min of meer officiële verslagen waren opgesteld. Iedereen werkte zo een beetje op basis van zijn eigen nota's. Trouwens, tussen het einde van de Stuyvenbergbesprekingen en de indiening van het protocol zou bijna een maand verlopen!

Het ontwerpprotocol werd dan ook op heel wat plaatsen geordend en vooral taalkundig opgesmukt. Daarbuiten zijn er nogal wat punten die tijdens het Wetstraat-beraad ten gronde werden aangepast en gewijzigd. We hebben het niet gepubliceerde ontwerpprotocol en het officieel Wetstraat-akkoord naast mekaar gelegd en woord voor woord vergeleken. De louter taalkundige aanpassingen laten we hier uiteraard buiten beschouwing. Alleen de aanvullingen of wijzigingen ten gronde, komen in dit artikel ter sprake, en we doen dat op basis van het in brochurevorm gepubliceerde akkoord en de daarin gevolgde indeling en nummering (4).

A. Algemeen kader.

8. Hier heeft men aan toegevoegd dat *« noch de Senaat, noch de Gemeenschapsraad voor het einde van het mandaat ontbonden worden. De gemeenschapsexecutieve kan wel tot aftreden worden gedwongen »*.

(4) Het resultaat van die derde onderhandelingsronde werd gepubliceerd in de brochure « Het Gemeenschapspakt, een modern België », uitgegeven door het Vlaams staatssekretariaat voor Hervorming van de Instellingen. Het is de daarin gevolge nummering die in dit artikel wordt gevolgd.

Door deze toevoeging heeft men een opeenstapeling van verkiezingen willen voorkomen. Bovendien heeft men voorkomen dat de ontbinding van een Gemeenschapsraad een tijdelijk lam leggen voor gevolg heeft van de Brusselse Gewestraad.

10. Bij de zetelverdeling voor de gewest- en gemeenschapsraden werd in de Wetstraat toegevoegd dat « *behoudens voor het huidige kiesarrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde dat wordt gesplitst geen wijzigingen aan de kiesomschrijvingen worden aangebracht. Aan het beginsel van de apparentering per provincie wordt niet geraakt.* »

Ook na de splitsing van het kiesarrondissement en van de provincie Brabant zal het kiesarrondissement Leuven blijven apparenteren met de Vlamingen in Brussel. De apparentering gebeurt straks inderdaad op communautaire basis (5). Strikt juridisch zullen sommigen stellen dat die apparentering niet logisch is: het zal hier immers gaan om apparentering tussen verschillende provincies. Het politieke feit heeft duidelijk de bovenhand.

11. Al tijdens de overgangsfaze, dat is de periode tussen de goedkeuring van het wetsontwerp « houdende diverse institutionele hervormingen » en de grondwetsherziening zullen « *de ordonnanties in toepassing van artikel 107 quater tweede lid van de Grondwet (genomen) door de Gewestexecutieve bekrachtigd en afgekondigd worden* ».

Deze Wetstraat-toevoeging lost het probleem van de juridische waarde van de ordonnantie niet op. Er blijven immers aangelegenheden die tijdens de overgangsperiode in ieder geval uitsluitend bij wet kunnen worden geregeld. Aanpassingen van het eigendomsrecht bijvoorbeeld kunnen alleen bij wet geregeld worden. De grondpolitiek komt daarentegen in handen van het gewest. Wat zal er gebeuren met een gewestelijke ordonnantie inzake grondbeleid, die in feite het eigendomsrecht aantast?

B. Arbitragehof.

Bij punt 14 werd tijdens de Wetstraat besprekingen een alinea geschrapt waarin gezegd werd dat het « als vanzelfsprekend werd geacht dat de leden van het Arbitragehof althans een passieve kennis van de andere landstaal zouden hebben ». Men zou dat niet in de wet bepalen. Zo kon men in het Stuyvenbergprotocol lezen « omwille van de moeilijkheid van de bewijsvoering ». Aangezien in het Arbitragehof geen taalkamers zullen zijn, zal er dus met vertaaldiensten gewerkt worden. Bij de vierde onderhande-

(5) Zie punt 126 van het Stuyvenbergakkoord.

lingsronde, begin juli, eveneens in de Wetstraat zou de kwestie van de tweetaligheid een knelpunt vormen. Het ging dan niet over het Arbitragehof, maar wel over de assessoren in de konfliktenkamer van de Raad van State, voorafbeelding in zekere mate van het later op te richten Arbitragehof.

C. Nationaal niveau.

25 bis. In het definitieve stelsel, dus na de grondwetsherziening, zal de Senaat van de Gemeenschappen de normen bepalen waaraan de sociaal-culturele instellingen moeten voldoen die zich in Brussel tot de twee Gemeenschappen richten.

Die normen, zo werd in de Wetstraat overeengekomen, zullen worden bepaald « *op voorstel van de gezamenlijk optreden Gemeenschapsexecutieven* ». Tijdens de overgangsperiode zullen die normen, zo wordt in punt 43 en 44 van het Wetstraat-akkoord beschreven, vastgelegd worden door een paritair samengesteld ministercomité (6). Niet ten onrechte krijgen de zogenoemde bi-communautaire Brusselse sociaal-culturele instellingen, die zich dus tot de Vlamingen en de Franssprekenden richten, in het Gemeenschapsakkoord heel wat belangstelling. Precies kan niemand de omvang van dat pakket omschrijven, maar een loutere opsomming van de bestaande sportcentra, kulturele centra enz... zou zeker indrukwekkend zijn. Al die instellingen en centra zullen in ieder geval, tenminste als de gemeente hen in de tweetalige sector wil houden — de taalwetten moeten eerbiedigen, in hun beheer de samenwerking van de twee cultuurgemeenschappen eerbiedigen en een autonoom onthaal voor ieder van de twee cultuurgemeenschappen moeten organiseren. De operatie kan tweesnijdend zijn : hoe meer in de tweetalige sector blijft, hoe kleiner het deel voor de eentalige instellingen en dus ook hoe kleiner de minimum 20 % begroting voor exclusief Vlaamse sociaal-culturele instellingen.

28. De logische onverenigbaarheid tussen het voorzitterschap van de Senaat en de Gemeenschapsraden werd in de Wetstraat uitdrukkelijk uitgebreid « tot het voorzitterschap van een Gewestraad ». Van een samensmelting tussen Gewest- en Gemeenschapsraad komt dus niets in huis, ook al zal veel tussen Gewest- en Gemeenschapsraad

(6) In punt 44 van het Stuyvenbergakkoord heeft men tijdens de Wetstraat besprekingen een nogal opvallende fout gecorrigeerd. Oorspronkelijk stond er immers dat de erkenningscommissie voor de helft uit Brusselaars zou bestaan. Dat werd voor « iedere (taal-) groep uit de helft Brusselaars ».

gelijk lopen. Pas in de definitieve fase zullen volgens eerste-minister Tindemans, tijdens het Kamerdebat over het Stuyvenbergakkoord de Assemblees zelf kunnen bepalen eventueel dezelfde persoon tot voorzitter van de Gewestraad en Gemeenschapsraad te verkiezen (7).

47. Het ontwerp-Stuyvenbergprotocol vermeldde hier dat het « gemeentelijk financieel aandeel in het onderwijs (in Brussel) naar taal moet worden ingedeeld en ten laste vallen van het begrotingsgedeelte dat aan elk van de gemeenschappen is toegewezen ».

Het is deze (geschrapte) alinea die tijdens de Wetstraatbesprekingen het pakt bijna zou doen stranden. In punt 71 en volgende kan men het resultaat lezen.

D. De Gemeenschapsexecutieve.

53-58. Hierin wordt uitvoerig gehandeld over de aard van de beslissingen van de executieven van de Gemeenschappen, de decreten, over de motie van wantrouwen, de informatie voor de leden van de executieve, enz. De procedure, zoals die in de Wetstraat werd aangevuld en vervolledigd loopt parallel met de procedure in de Gewestraad (8).

In het oorspronkelijke Egmontpakt was terzake heel weinig gezegd: men liet veel over aan de wetgever. Op Stuyvenberg had men deze procedure wel al wat verduidelijkt, maar in de Wetstraat werd het uiteindelijk volledig uitgeschreven.

E. Gemeentelijke Gemeenschapscommissies.

69. Tijdens de Wetstraat-besprekingen, — we hebben het nog altijd over het gesprek van half februari, — kregen de gemeentelijke gemeenschaps commissies een bijkomend recht « *om voorstellen te doen betreffende de aangelegenheden die tot hun bevoegdheid behoren* ». De zin van deze toevoeging is niet direkt duidelijk: men mag aannemen dat elke instelling het recht heeft voorstellen te formuleren over de aangelegenheden waarvoor ze wettelijk bevoegd is.

71-73. Zoals reeds vermeld werd na punt 47 van het ontwerp-Stuyvenberg protocol een belangrijke alinea in verband met het onderwijs in

(7) De Vlaamse onderhandelaars hadden de samensmelting tussen gewest- en gemeenschapsraad als een verworvenheid voorgesteld (*De Standaard*, 3 oktober 1977 « Een Vlaams Parlement »).

(8) Zie punt 100 tot en met 105 van het Stuyvenbergakkoord.

Brussel geschrapt. Daarin was geen sprake van een minimum van 20 % culturele begroting « voor de minst talrijke taalgroep ». Die onderwijs-alinea zou het Gemeenschapsakkoord bijna doen kapseizen. Uiteindelijk kwam er toch een nieuwe overeenkomst uit de bus waarvan men het resultaat, dat uiteraard afweek van het oorspronkelijk opzet in punt 71 tot en met 73 kan lezen.

De Vlamingen — in de tekst spreekt men van de « minst talrijke taalgroep » krijgen voortaan 20 % ten minste, van wat de gemeente uitgeeft voor eentalig franse sociaal-culturele instellingen. Het cijfer 20 % is in het Stuyvenbergprotocol niet te vinden ; de eerste-minister heeft overigens op zijn persconferentie na de Stuyvenbergbesprekingen ook geen cijfer vermeld (9).

73. Aanvullend bij de hiervoor vermelde overeenkomst hebben de Vlaamse onderhandelaars in de Wetstraat uitdrukkelijk bedongen dat :

- de Brusselse gemeenten onder bepaalde voorwaarden een gemeenteschool zullen moeten oprichten ;
- dat zij bepaalde klassen of scholen in stand moeten houden ;
- dat tegen 30 juni 1978 de verbintenissen ten gunste van het Vlaams onderwijs in Brussel integraal gerealiseerd zullen zijn. Het gaat hier om één van de weinige vervaldata, die uitdrukkelijk in het Egmont-Wetstraat akkoord zijn opgenomen.

75 b. De procedure voor het beroep van de Gemeentelijke Gemeenschapscommissie werd tijdens de Wetstraat besprekingen volledig bijgeschreven (10).

F. Het gewest.

81. Volgens het ontwerp-Stuyvenbergprotocol neemt de executieve van het Brusselse gewest ontslag binnen de 60 dagen na de *indiening* van de alarmbel-motie, voor zover natuurlijk vooraf geen oplossing voor het pro-

(9) Die persconferentie was overigens al met ruime vertraging begonnen. De franstalige voorzitters wilden naar verluidt niet dat de eerste-minister officieel melding zou maken van die 20 %.

Dat cijfer is nochtans in heel wat Vlaamse verklaringen na Stuyvenberg terug te vinden, zonder dat het van franstalige kant werd aangevochten.

(10) Bij het ontwerp Stuyvenbergprotocol was terzake een voorstel gevoegd van de PSC'er Gramme. Volgens dit voorstel zou het effectief beginnen van een procedure van beroep pas maanden na de aangevochten beslissingen mogelijk zijn.

Volgens het « wetsontwerp houdende diverse institutionele hervormingen » zal het beroep ingesteld worden binnen de dertig dagen na kennisgeving van de beslissing van de gemeente of van het OCMW.

bleem werd gevonden « *Indienen* » werd tijdens de Wetstraat besprekingen « *aannemen* », wat dus betekent, na de goedkeuring van de motie.

94.2. De Egmont-Stuyvenbergversie werd hier hoffelijkheidshalve gecorrigeerd : « De Brusselse executieve telt nu tenminste 2 leden *die tot de minst talrijke taalgroep behoren* ». In het Egmontpact sprak men gewoon van « *Nederlandse taalgroep* ».

95, 100 tot 105. Zoals eerder al vermeld onder 53-58 werd de aard van de beslissingen van de gewest- en gemeenschapsexecutieven tijdens het Wetstraat-overleg bijna volledig aangevuld.

108. Tijdens de Wetstraat-onderhandelingen werd de extra compensatie voor de 19 Brusselse gemeenten uit het Gemeentefonds met extra zorg omschreven. Nu al krijgt de stad Brussel jaarlijks \pm 2 miljard extra om haar extra kosten « *als hoofdstad* ». In het Egmontpaleis hebben de FDF-burgemeesters-onderhandelaars dat rechtgetrokken : de extra dotatie geldt nu voor de 19 Brusselse gemeenten. In het ontwerp-Stuyvenberg protocol was de reeds in het Egmontpact vermelde bijkomende compensatie niet opnieuw opgenomen. In de Wetstraat werd die belofte daarentegen zeer concreet omschreven « *de juiste compensatie wordt vanaf 1979 toegekend weliswaar na het opstellen van de inventaris van de budgettaire gevolgen verbonden aan de uitvoering van die nationale en internationale opdrachten en het tweektalig karakter van de 19 Brusselse gemeenten* (11) ».

G. Het subgewest.

113. Tijdens de Wetstraat-besprekingen werd voor de subgewesten de mogelijkheid bijgeschreven « *zich te verenigen voor de gezamenlijke verwezenlijking van sommige beperkte taken* ».

116. Volgens het ontwerp-Stuyvenbergprotocol *moesten* de lijsten van de gemeenteraadsverkiezingen aanleunen bij een subregionale lijst volgens de Wetstraat versie « *kunnen* » ze aanleunen (12).

(11) Volgens FDF-woordvoerder Havelange tijdens het Kamerdebat over het Stuyvenbergakkoord (2 maart 1978) zou die globale dotatie op 10 % gebracht worden, dat is ruim 5 à 6 miljard. Dat cijfer van 10 % is heel wat FDF teksten sindsdien terug te vinden, zonder formele Vlaamse weerlegging.

(12) Dat « *kunnen* » klopt dan weer niet met een verklaring van André Cools PSB voorzitter : « *Il y a là aussi une volonté... de clarification : on saura ce que dissimulent ces fameuses listes d'Intérêts communaux, qui devront enfin s'afficher pour constituer les listes sous-régionales* » (*Le Peuple*, 28 januari 1978).

121. Na dit punt werd in het Stuyvenberg-protocol een alinea geschrapt waarin stond dat het personeel (van het subgewest) onder toepassing valt van het algemeen statuut van het Rijkspersoneel.

H. Brussel.

126. Pas tijdens de 'Wetstraat-besprekingen werd de « *poolvorming* » voor de verkiezingen in Brussel duidelijk in het akkoord ingeschreven. Door de poolvorming wordt voor de berekening van het aantal zetels het aantal stemmen per taalgroep samengeteld.

127. De organisatie van het inschrijvingsrecht — volgens het wetsontwerp op de institutionele hervormingen, spreekt men van « *keuze van kieswoonplaats* », — werd in het Egmontpact aan de zorgen van de wetgever overgelaten.

Op het Stuyvenbergkasteel werd het inschrijvingsrecht wat verduidelijkt, maar pas in de 'Wetstraat werd het duidelijk uitgetekend: zo werd in punt 134 aangeduid onder welke voorwaarden iemand het inschrijvingsrecht kon vragen.

129. Met veel zorg hebben de franstalige onderhandelaars de bestaande faciliteiten in de 6 randgemeenten beveiligd.

Daarom werd in de 'Wetstraat toegevoegd dat « *de inwoners van die gemeenten de faciliteiten blijven genieten die hun door de wetten op het gebruik der talen in bestuurszaken worden verleend, die alleszins ongewijzigd blijven* ».

Dat laatste is dan, in ieder geval naar de letter, in strijd met de afgesproken uitvoeringsprocedure van het Gemeenschapsakkoord, waarin uitdrukkelijk wordt bepaald dat het « derde wetsontwerp tot doel heeft de gecoördineerde wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken te *wijzigen* ». Die wijzigingen werden opvallenderwijze niet opgenomen in het « wetsontwerp houdende institutionele hervormingen », maar zullen in een afzonderlijk wetsontwerp een plaats vinden. Het gaat om aanpassingen in verband met begrip « *gewest* » en de mogelijkheid voor kinderen van ouders met « *Inschrijvingsrecht* » om franstalig lager onderwijs te volgen in de faciliteitengemeenten.

I. Uitvoeringsprocedure.

136. Pas tijdens de 'Wetstraat-besprekingen werd een blijkbaar eerder mondeling afgesproken politieke overeenkomst, uitdrukkelijk in het akkoord vermeld.

Het gaat om de bepaling dat het Gemeenschapsakkoord vervalt als de Grondwet niet is herzien één jaar na de volgende wetgevende verkiezingen

Besluit.

De Wetstraat-besprekingen van half-februari 1978 zijn méér geweest dan alleen maar de formele goedkeuring van het Stuyvenbergprotocol. Dat blijkt duidelijk uit een vergelijking van het niet gepubliceerde ontwerp-Stuyvenbergprotocol en het officieel gepubliceerde Stuyvenbergakkoord. De latere geschiedenis van het Gemeenschapsakkoord zou duidelijk maken dat ook die derde gespreksronde niet de laatste zou zijn.

Summary: The third negotiation round of the regionalization pact in Belgium.

The talks from mid-februari 1978 on the regionalization pact in Belgium were more than a mere formal approval of the Stuyvenberg-protocol. This becomes very clear when one compares the unpublished draft-Stuyvenbergprotocol and the official agreement. History will learn that the third round of negotiation will not be the last one.

